

Ik lieg de waarheid

Simon Carmiggelt

Ik lieg de waarheid

De beste Kronkels

Samengesteld en ingeleid
door Sylvia Witteman

GROTE *letter*

Uitgeverij De Arbeiderspers

Amsterdam · Antwerpen

www.groteletterboeken.nl

Copyright © 2007 erven S. Carmiggelt
Copyright Woord vooraf © 2007 Sylvia Witteman

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Oorspronkelijke omslag: Nico Richter
Omslagontwerp grote letter editie: Kelvin Covalo

ISBN 978 90 295 7937 7 / NUR 301

Deze uitgave wordt in samenwerking gemaakt met
Uitgeverij Oorsprong, Deventer
www.uitgeverijoorpsrong.nl

Inhoud

Woord vooraf II

HONDERD DWAASHEDEN [1946]

Honger 15

ALLEMAAL ONZIN [1947]

Licht kantoorwerk 19

Vera 21

VERGEET HET MAAR [1953]

Paard 27

Bezoekje 30

Tact 33

PING PONG [1954]

Een jongeman uit Oslo 36

Hogerop 39

Mademoiselle 42

Brabant is prachtig 45

Sigaar 48

Hels 52

Het zaaltje 55

Grut 58

ARTICLES DE PARIS [1955]

De diefstal 61

VLIEGEN VANGEN [1956]

- Vijftien jaar 64
- De ander 67
- Het hogere 71
- Zorgen 74
- Kroegmannen 77
- Eerste prijs 84
- Kleine romance 88
- Oranje boven 92

SPIJBELEN [1956]

- Wilde nacht 96
- Rolschaatsen 99
- Late bloei 102
- Kroketten 105
- Droom 108

HAASJE OVER [1957]

- Het bestaan 111
- Een pa 114
- De Pyjamagarde 117
- Reclame 120
- Oud zeer 123
- De palm 126
- Vakblik 129
- De tas 132
- Geringe avonturen 135
- Water 136

KRAALTJES RIJGEN [1958]

Twijfel 140

Zus 143

Eten 146

Twintig 148

ALLE ORGELS SLAPEN [1961]

Psycho 151

Gerda 155

De doos 158

Veel ineens 161

LATER IS TE LAAT [1964]

Gezellig 164

Naar de duinen 167

Je lacht je wild 170

KROEGLOPEN [1965]

Een rondje 173

Een man alleen 176

Geluk 179

Vader 182

Uitzicht op een haringman 185

Titanen 188

De vakantie van Joop 191

Zwikken 194

De mannetjes 197

Op drift 200

MOOI WEER VANDAAG [1965]
Een beetje hel 203
In Den Haag 207

MORGEN ZIEN WE WEL WEER [1967]
Treinkaartje 221
Zeer onzedelijk 224
Beppie 227

MIJN MOEDER HAD GELIJK [1969]
Het tafeltje 230
Gezellig bijpraten 233
De mantel 236

TWIJFELEN IS TOEGESTAAN [1970]
Duiven 239
Bijna 242
Waan 245

GEWOON MAAR DOORGAAN [1971]
Reclame 248
Op Jack 251
Een prinses 254

BROOD VOOR DE VOGELTJES [1974]
Vlindertje 257
Gunst 260
De stad uit 263
Lampje 266

Verhaaltje 269
Kroeg in, kroeg uit 272
Wroeging 285
Huilen 288

SLENTEREN [1975]
Het einde 291

BEMOEI JE DR NIET MEE [1978]
Niks 294

DE REST VAN JE LEVEN [1979]
Haar 297

WELVERDIENDE ONRUST [1982]
Saartje Wip 300
Etentje 303
Bezoek 306

Woord vooraf

Bij ons thuis werd het er al jong ingestampt: Reve, Elsschot en Carmiggelt, daar moest je ruimschoots en foutloos uit kunnen citeren. Wie dat niet kon, of erger nog, deze verafgoede schrijvers wel gelezen had maar ‘niet zo leuk’ vond, werd beschouwd als een geestelijk minvermogende, en in ernstige gevallen zelfs van verdere conversatie buitengesloten.

Nu was ik een vroegwijze boekenwurm met brilletje, maar *De avonden* en *Lijmen/Het been* waren toch voor mijn achtjarig brein moeilijk te verteren. Die lange stukken Frans bij Elsschot alléén al. En met Reves Frits van Egters voelde ik slechts een waakvlammetje van verwantschap toen hij stiekem uit de pan sudderlapjes snoepte. Maar Carmiggelt, daar was geen woord Frans bij. Die boekjes zagen er aantrekkelijk uit, tussen al die moeilijke grotemensenboeken op de kastplanken van mijn ouders. Er stond meestal een vrolijk plaatje op het kaft, en de inhoud was óók al zo geestig. Wat ik niet snapte sloeg ik gewoon over, er was tenslotte genoeg.

Ik begon met de verhaaltjes die over dieren gingen. Veel beter dan in de beste kinderboeken beschreef Carmiggelt de overpeinzingen van een verlegen poes, een boze kip (‘Móói hoor, ze jatten hier je eieren’) of een bedroefd paard. Het taalgebruik was, toen al, vaak archaisch. Maar zelfs voor het kleine kind dat ik was, ging daar een subliem komische werking van uit. Ik probeerde, met wisselend succes, net zo te praten als Carmiggelt schreef.

Het gevolg was dat ik door mijn leeftijdsgenootjes als een

zonderling werd beschouwd die men het best kon mijden. Zo bleef er nóg meer tijd over om te lezen. Dankzij al die Kronkels kreeg ik een inkijkje in facetten van het leven waar ik vooralsnog zelf niet aan toe was. Een man die tegen de bar leunt en ‘zich nat houdt als een belendend perceel’, of ‘De herfst keek door het raam van de kroeg naar binnen, als een verlepte vrouw die haar man zoekt’: ik kreeg een diep begrip voor drankmisbruik, nog voor ik zelf ooit maar een druppel alcohol gedronken had.

Ook het kleine leed van een afgetobd huwelijk (‘Alleen vrouwen in soepadvertenties vinden het elke dag prettig als hun man thuiskomt’) was me al volkomen duidelijk, lang voor mijn eerste kus, die overigens hinderlijk lang op zich liet wachten. Zo daagde, al lezend, de vergeefsheid van het leven. En de noodzaak om humor uit hele kleine, ogenschijnlijk onbeduidende voorvallen tevoorschijn te wringen.

Als ik groot was zou ik óók zo gaan schrijven, besloot ik. En ik was niet de enige, getuige de vele meer of minder geslaagde Carmiggelt-epigonen in de hedendaagse dag- en weekbladpers. Maar zoals Godfried Bomans eens zei: ‘Het ademloos beluisteren en gedetailleerd beschrijven van mensen waar ieder aan voorbijloopt, is een gave, weinigen gegeven, door één ten volle benut.’

Die één, dat was Carmiggelt. Ook nu al die kasteleins met hun zwarte dassen en de innemende types aan de toog al net zo dood zijn als de auteur die hen beschrijft, blijft het lezen van een Carmiggelt-‘stukkie’ een onweerstaanbaar genoeg. Ik heb voor deze bundel daarom het werk van Carmiggelt voor de zoveelste keer herlezen, zevenentachtig van de

beste Kronkels geselecteerd, met veel plezier, maar ook met een beetje spijt, omdat ze er niet allemáál in konden.

Zelf hield Carmiggelt zich bij het schrijven streng aan zijn rol van buitenstaander, een toeschouwer van het leven, die op uiterst verfijnde wijze van elke denkbare situatie de humor wist bloot te leggen. Niet de humor van de slapstick, de practical joke en de platte grap. Maar de humor als noodsprong, de strohalm van de antiheld, die in de harde buitenwereld zo toch een methode vindt om zich staande te houden.

‘Leven is leren hoe je netjes sterven moet.
Schrijven is groeien tot analfabeet.
Handelen – stikken in hetgeen je doet.
Maar lachen – alles wat ik zeker weet.’
(uit: ‘Ten afscheid’)

Honger

Toen Fien de deur achter zich dichtgetrokken had en haar wat moeizame oude vrouwenstap de trap op ging, zei juffrouw Wolsma tegen haar man: ‘Alsjeblieft – negen uur, daar gaat ze weer.’

De man, nauwelijks zichtbaar bij het bibberend schijnsel van het drijvertje, haalde zijn schouders op. ‘Ze gaat een slokkie water nemen,’ zei hij.

‘Dat zegt ze,’ siste juffrouw Wolsma, conspiratief fluisterend, ‘maar ik verzeker je dat ze wat op d’r kamer heeft. Ze eet.’

‘Wat zou ze nou hebben,’ sprak de man sussend, ‘jij hebt toch haar bonkaart? Ze eet toch gewoon met ons mee? Nee, voorraad heeft ze niet meer, daar ben ik zeker van. Kom nou – Fien is toch geen gewone huurster. We kennen haar nu al dertig jaar. Ze is hier de hele dag over de vloer...’

‘Ja, dank je de bliksem,’ schamperde de vrouw. ‘Ze zit hier omdat *ik* de kliek opwarm, omdat *ik* nog vuur heb. En licht...’

‘Bedoel je dát soms?’ vroeg de man, met een knik naar het drijvertje, maar de vrouw, wier stem schel en onvast werd van haat en drift, riep: ‘Ik zeg je dat ze vreet. Iedere avond om negen uur. Een slokkie water – puh, ik lách erom. Nee – die mooie vriendin van ons, die we nu al dertig jaar kennen, heeft lekkere beetjes achtergehouden en die zit ze op te smikkelen, terwijl wij hier creperen.’ En toen de man onwillig zijn schouders ophaalde, kefte ze: ‘Geloof je ’t niet? Ga dan naar boven, dan zul je ’t zien!’

Hij keek naar haar magere, in woede vertrokken gezicht en een gevoel van grote treurigheid kwam over hem. ‘Toe nou,’ begon hij, maar ze slofte naar de deur, trok die half open en fluisterde met een stem die tegelijk smeekte en beval: ‘Vooruit, ga nou Henk, ik móét het weten.’

Hij wist zelf niet waarom hij eigenlijk opstond en langs zijn vrouw de kamer uit liep. Om eraf te zijn? Uit medelijden? Of wilde hij, in zijn hart, toch ook weten wat Fien daar iedere avond boven uitvoerde? Op zijn tenen liep hij de donkere trap op, maar halverwege bleef hij staan, plotseling overvallen door de gedachte dat het toch eigenlijk niet kon. Teruggaan? Maar dan kreeg je dezelfde herrie opnieuw. Hij ging, opeens doodmoe, op de trap zitten en wreef over zijn gezicht. Wat afschuwelijk was alles toch. Eten-eten-eten – de hele dag werd erover gepraat. Dat begon ’s ochtends al. Zullen we nu een boterham nemen, of straks? Anna en hij aten ’m meestal meteen op, maar Fien kon beter bewaren. Die begon er om elf uur aan, in haar eentje. Dat irriteerde. Dan werden er van die geknepen grapjes gemaakt. ‘Zo zeg, ja, jij hébt nog, hè. Wij zullen wel kijken.’ Ze kwamen meestal van Anna en hij wist nooit precies of hij haar nu moest slaan of troosten als ze zo deed.

Ergens ver bonsde een torenklok. Raar, dat hij zo in het donker op de trap zat. H. J. Wolsma, gepensioneerd ambtenaar ten stadhuize, besluit zijn oude vriendin Fien Helsman om te zien of ze soms eet... Je moest er eigenlijk om schateren, maar met een lege maag wil het lachen niet lukken. Suffig bleef hij zitten, gevangen in een grijze moedeloosheid. Wat zei dat mens ook weer, naast wie hij laatst in de rij stond

voor spijsolie? ‘Eigenlijk, meneer, kun je beter goed toegerust doodgaan.’ Goed toegerust – of je uit kamperen ging! Toch was de gedachte aan doodgaan de laatste tijd heel anders dan vroeger. ’t Leek op lekker slapen met veel dekens en niet meer hoeven opstaan voor al dat gedonder met de kachel, die het moeizaam bijeengeschraapte hout in een ommezien verzwolg, het brood dat te weinig was, de prak waarna je een uur later alweer honger had – kortom, dat hele zielige gemartel om maar vooral ooggetuige te blijven van een leven dat het vervloeken niet waard was...

Boven hem ging een deur open en kraakte de trap onder Fiens stap. Ze merkte hem pas op toen ze vlakbij was. ‘Hè – wat... ben jij dat Henk?’ riep ze verschrikt. ‘Wat doe je daar, in vredesnaam?’

‘Eet jij boven, Fien?’ vroeg hij loom.

Het bleef geruime tijd stil. Toen kwam, benepen, haar stem in het donker: ‘Ja.’

Zwijgen.

‘Dat moet je niet doen,’ zei hij goedig, zoals je een kind terechtwijst, ‘we moeten er toch alle drie door.’

Geen antwoord. Toen, huilerig, fluisterde ze: ‘Ik had nog een taai-taai.’

‘O,’ zei hij onverschillig. De bespottelijke bekentenis deed hem niets. Hij realiseerde zich alleen dat Fien nu ook op de trap zat, drie treden hoger dan hij, en vond dit zot, zonder erom te kunnen lachen.

Beneden piepte de deur. Anna.

‘Henk,’ fluisterde ze.

‘Ja,’ zei hij.

‘Heb je ’t gezien? Wat eet ze?’

Het dunne stemmetje van Fien zei, bijna droevig: ‘t Was taaitaai. Ik had het niet moeten doen, ’t is lelijk.’

‘O,’ zei Anna gechoqueerd. De man merkte dat er helemaal geen triomf in haar stem was.

‘Kom,’ zei hij met een poging tot opgewektheid, ‘gaan we naar ons smeulend houtvuur, of komt Anna ook op de trap?’ Hij stond op en ging, vreemd verlegen opeens, de trap af. Fien liep terug naar haar kamer. Beschaamd? Maar even later kwam ze toch ook binnen, met een pakje in haar hand.

‘Hier,’ zei ze. ‘Nog drie stukken. Meer heb ik echt niet.’

Ze namen ieder een brok en begonnen er langzaam van te eten.

Licht kantoorwerk

In de Warmoesstraat liep ik tegen Warnsveld aan: een oorlogsherinnering, met een sneehoed op, want in de bezetting ben ik óók nog kantoorbediende geweest en zat ik, tegenover hem, in een mistroostig kaartsystemengraf. Ik was alleen aangesteld opdat ik eens per maand salaris krijgen zou, want ik kende iemand die daar wat te zeggen had.

Formeel had ik wel degelijk iets met de kaartenbakken te maken, net als Warnsveld, maar ik roerde ze nooit aan, omdat ik niet wist hoe ze in elkaar zaten. Aangezien ik dus niets te doen had, zat ik de hele dag zachtjes te suffen aan een mooi, eiken bureau, want thuisblijven mócht niet, zei mijn vriend, dan kreeg ik het salaris niet. Suffen mocht wél, als je maar niet aldoor zei dat je het deed. In de hoek van de zaal zat trouwens nóg een man, een hele oude, gewoon bezoldigd op zijn dood te wachten.

Net als ik had hij stukken voor zich. Ik had mijn stukken in het schrijfbureau gevonden. Ze waren van de vorige vent. Ze gingen ergens over. Warnsveld had échte stukken. Hij liep ook telkens naar de kaartenbakken toe.

Maar *ik* mocht in het begin bijna nooit van mijn plaats. Als ik opstond zei hij: ‘Wat gaat u doen?’ Daar kon ik moeilijk naar waarheid op antwoorden, want als ik gezegd had: ‘Indien ik nú niet even ga lopen, val ik in een diepe slaap’, dan zou hij mijn positie op dat kantoor verkeerd begrepen hebben. Ik ging dus maar telkens naar het privaat. Je kon daar op de grond gaan zitten slapen, maar soms wou een ander

erop en dan moest je opbreken.

Later begreep ik hoe het moest. Je kon zoveel lopen als je wou, maar dan moest je een stuk onder de arm nemen en kijken als iemand die denkt: nou ga ik, verdikkie, dit stuk eens even wegbrengen. Het was een zuiver mimische kwestie, waarin ik op het laatst zeer bedreven werd. Op een keer ben ik, met een heel dik stuk, gewoon het gebouw uit gelopen, naar huis. Ik speelde zó meesterlijk, dat niemand iets zei toen ik terugkeerde. Zelfs Warnsveld had gedacht: die is naar het kadaster geweest. Het was ook echt een stuk voor het kadaster.

‘Hoegaathetu?’ vroeg ik hem beleefd, in de Warmoesstraat.

‘Druk, meneer, héél druk,’ sprak hij, verder stappend. En hij had niet eens een stuk bij zich. Léf hoor!

Vera

De smartelijke inhoud van het woord ‘cocu’ leerde ik reeds op zeventienjarige leeftijd kennen. Mijn meisje, dat Vera heette, was de femme fatale van alle schoolfuijjes. Zij zag er zeer bevallig en verleidelijk uit. Ik won haar doordat ik op een feestje opviel aangezien ik niet dansen kon, een tekort dat ik als beginsel had gegrimeerd.

Zij zat naast mij op een divan. De grammofoon speelde ‘You, you are driving me crazy’, wat wel ter zake was. Uit vrees behandelde ik haar zo ruw mogelijk, waardoor nog meer misverstanden omtrent de structuur van mijn persoonlijkheid bij haar postvatten.

Handig regisseerde zij ons de zaal uit en enige tijd later wandelden wij zwijgend in een groot park. Wij kwamen bij een speeltuin, waar hobbelpaarden introvert in het maanlicht stonden. Op een bankje van de draaimolen begonnen wij elkaar te kussen en te strelen – urenlang. Ik voelde mij berstend van zaligheid; ik geloof niet dat ik een soortgelijke toestand later ooit meer heb bereikt.

In de volgende weken gingen wij regelmatig naar de cinema, waar wij ook onafgebroken kusten en zuchtten om ten slotte moe en met vlekkerige gezichten heen te gaan. Spoedig kwam ik nu ook bij haar aan huis. De huiskamer was vol trijp, kussens, krantenhangers met aanmoedigende opschriften en stenen olifanten in aflopende reeks.

Het was zeer kwellend in dit vertrek te zitten als haar vader en moeder zich daar ophielden, want aanvankelijk was

ik bevreesd voor die twee, terwijl ik later door remmende schuldgevoelens werd bereden. Bovendien had ik met Vera praktisch geen conversatie – erger nog, ik leed onder alles wat zij te berde bracht, aangezien zij de poëzie van Petrarca zou moeten hebben gesproken om te beantwoorden aan de verheven kwaliteiten die mijn verliefd hart op haar projecteerde.

Ik slaakte altijd een zucht van verlichting als wij de huiskamer konden verlaten om ons te verschansen in haar vertrekje. Wij deden daar urenlang niets anders dan kussen – op het laatst ging het welhaast automatisch. Op een keer, toen ik in een zetel zat terwijl Vera op een aangeschoven krukje met grote frequentie zoenen op mijn gelaat drukte, trad haar vader binnen om de lijmpot te halen voor enig plakwerk. Wij onderbraken onze bezigheid niet en toen de man met de begeerde kantoorbehoefte passeerde, zei hij niet zonder walging: ‘Hé, zal ik soms helpen?’

Op een avond had ik hevige tandpijn en zat bedroefd op mijn kamertje. De telefoon ging en Vera vroeg waarom ik niet kwam. Ik wees haar op mijn lijden, waarop zij uitriep: ‘Dat is toch geen reden om weg te blijven! Ik wil je in alle stemmingen kennen.’

Ik begaf mij daarop alsnog naar haar woning en bleef enige uren kreunend in haar kamertje zitten terwijl zij in een boek las, want het kussen was algauw stopgezet, daar gebleken was dat het mij te veel pijn berokkende.

De eerste symptomen van ontrouw deden zich voor op een bal waarheen wij met vrienden gingen. Vera was die avond zeer vrolijk en concentreerde zich geheel op een jongen die mij, kort voor mijn triomf, eens had bekend op haar verliefd

te zijn. Toen ik haar gedrag een uur had gadegeslagen, gaf ik haar het vestiairenummer en ging heen – een laffe vlucht die door mijn ernstige gelaatsuitdrukking echter de allure van een moedige demonstratie kreeg. Ik was zo wanhopig dat ik een taxi naar huis nam, ofschoon er nog trams reden. In mijn kamertje gekomen, schreef ik haar af zoals men zijn abonnement op een tijdschrift beëindigt.

Weken van crisis volgden. Ik ging meerdere malen 's avonds naar de speeltuin, zette mij in de draaimolen en vervaardigde daar neerslachtige dichtwerken, waartoe ik papier en potlood steeds bij mij droeg. De gedichten las ik altijd ter plaatse luidop voor aan de maan; zij klonken zeer droevig. Op een keer werd ik bij deze recitatie gestoord door een man die er mij opmerkzaam op maakte dat het verboden was de speeltuin na zessen te betreden. Ik verklaarde niet op de hoogte te zijn van dit voorschrift, waarop hij zei mijn gedrag door de vingers te zullen zien indien ik mij onmiddellijk verwijderde.

Later ben ik er nog eens overdag heen geweest, maar ik vond de heilige plaats van mijn herinneringen overwoekerd door luidruchtige kleuters en keerde mij al spoedig teleurgesteld af.

Toen ik niet meer in de speeltuin kon komen, ging ik hele avonden in een portiek staan dat uitzicht bood op de voorgevel van haar ouderlijk huis. Soms zag ik haar voor het raam, de gordijnen sluitend; tweemaal was ik er getuige van dat zij door een mij bekend jongmens werd afgehaald. Het was een zoete kwelling, die mij vele verzen ingaf, zoals:

‘Ivoor
worden de uren die ik bij je sleet.
Mijn weg sneed
door
de jouwe.
O ’t trouwe
schijnen van je lamp, dat ’k nooit vergeet.’

Op een ochtend kreeg ik een getypte uitnodiging voor een dansmiddagje bij een jongen die Lodewijks heette, een zenuwachtige blekerd, die later opeens bij de *Waffen*-ss ging. Vera had zich eens door hem laten kussen. Toen ik haar reken-schap vroeg, had zij geantwoord: ‘Ja, hij zei, er rust een vloek op mijn geslacht, wij moeten ons steeds verwijderd houden van blonde vrouwen. Nou – en toen kuste hij mij.’

‘En je bént blond!’ riep ik verbaasd.

De uitnodiging voor het middagje was zeer schokkend omdat er in Vera’s handschrift onder geschreven stond: ‘Also Meinherr, vielleicht auf Wiedersehen!’ Ik ging erheen in een zwart pakje dat mij wat te nauw was en had het gevoel of ik moest overgeven.

Toen ik haar zag, maakte een lichte teleurstelling zich van mij meester, zoals steeds het geval is bij het bereiken van lang gedroomde doelen. Zij was zeer uitgelaten en ging onmiddellijk bij Lodewijks op schoot zitten, ongetwijfeld om mij te prikkelen maar dat begreep ik niet en ik trachtte mij dus vertrouwd te maken met de gedachte dat haar liefde op deze jongen was overgegaan.

De hele middag bleef ik krampachtig in een hoek staan pra-